

ВРЕМЕННИТЕ ИЗЛОЖБИ В ЕТЪРА – НАЧИН НА СОЦИАЛНА КОМУНИКАЦИЯ

Иванка Лилова

В последните години сме свидетели на много промени в традиционното определение за музей. Тази институция престава да бъде само хранилище на културно-исторически ценности, от нея се иска да бъде „туристически обект”, „място за културен отдих”, „забележителност на града”, „център на занаятите”, „база за организиране на изложби”, „учреждение с образователно-просветни функции”, „място за научно-изследователска дейност” и ред други. Тези изисквания са следствие от взаимоотношенията музей-общество и отговорът на тях е от значение за съществуването на музея.

В условията на световна глобализация и бум на високите технологии, във времето на виртуалните музеи, информационните банки в Интернет, музеят не може да съществува и се развива, базирайки се само на опита, инерцията и традиционната си дейност. Това налага той да приеме предизвикателствата на времето, да се съобразява с желанието на посетителите и да търси нови варианти за актуално присъствие в живота на социума. Музеят трябва да разнообразява дейността си, за да може да привлича туристи и приобщава по-голям кръг от публиката към културно-историческите ценности и традицията.

Един от най-важните и разпространени методи за разнообразяване дейността на музея са временните изложби – уредени с експонати от фонда на музея, гостуващи или пътуващи, преносими, мобилни. Те имат особено значение за привличане на разнородна в професионално и социално отношение публика, за културно-просветната и образователна функция на музея. Чрез тях той привлича нови приятели и партньори, готови да предоставят свои образци за попълване фондовете на музея, рекламоносители и дай боже!

– спонсори. Изложбите повишават обществения имидж на музея, разширяват границите на социалната комуникация. В съвременната музеоложка литература се обръща особено внимание на временните изложби: „Музеят на бъдещето – това са множество пространства, където се развиват различни краткосрочни или постоянни изложби” – Ст. Кръстева¹; „Приоритет на всеки музей трябва да са временните изложби”², „Една от най-главните цели на експозиционната работа е разширяване обхвата и съдържанието на временните изложби – в и извън музея” – Е.Сачев.³

При подбора на темите и реализирането на временните изложби важно условие да се съхрани идеята за представяне на културно-исторически ценности. Тематиката на временните изложби не трябва да се различава от профила на музея, от неговата специфика, за да не се превръща изложбената зала в търговско-промишлено изложение. Временните изложби позволяват да се онагледят профила на музея и отделните направления в работата му.

От съществено значение за цялостната му комуникативна и образователна дейност е обмена на изложби със сродни музеи, за да могат те да предадат на повече хора закодираната в представените експонати информация. В последните години се очертава и тенденция за представяне на авторски изложби. Те разкриват личността на автора и неговото послание към посетителите, неговия творчески почерк. Това са най-привлекателните и най-посещавани изложби, с най-голям отзвук в социокултурното пространство. Най-често се представят авторски изложби на майстори на определен занаят, от различни райони на страната. Те показват развитието на занаята, формите, под които битуват занаятчийските производи. Чрез тези изложби се постига размяна на идеи между майсторите, обогатяване на опита и контактите им. Изложбите се съпътстват с допълнителен рекламен материал и реклама в медиите. Особен интерес предизвикват демонстрациите на определени моменти от работния процес по време на изложбата или поне при откриването ѝ. Някои от изложбите се съпътстват от прожекция на видеофилми за съответния занаят. Промяната и динамиката на времето, в което живеем навлизат и в музея. Това налага той да бъде достатъчно гъвкав без да променя спецификата си. За експониране на изложби се привличат и хора

на изкуството, което ориентира музея към ценителите на живопис, скулптура, дървопластика и др. Искам да спомена някои от тях, намерили място в Етъра през последните години: Тодор Динов, Цветан Колев, група млади русенски художници и др.

Изложбите от последните години могат да се обединят в няколко теми:

Занаяти и занятия на българина – тия изложби показват едни от най-хубавите образци от съответния занаят, с характерната техника и украса. Най-ценни са експонатите, носещи подписа на майстора и годината на изработване на предмета – показвали сме ковачество, дърводелство (дървостругарство), златарство, тъкачество, грънчарство, бакърджийство. Тези изложби могат да бъдат фондови или авторски. Когато изложбата е авторска, наред с оригинали се показва развитието на занаята, почерка на майстора. Изработените от него предмети в днешно време вече имат сувенирно, репрезентативно предназначение. „Текстил от козина” с автор Христо Маринов, която след представянето ѝ в Етъра гостува на Етнографски музей-Пловдив и в Хасково; „Чипровски килими” – в изложбената зала на Етъра бяха показани оригинални образци от фонда на музея в град Чипровци и нови, изработени от днешни тъкачки.

Друга тема е Традиционно българско облекло – национални костюми и градско облекло. Темата се илюстрира от Исторически музей-Ст. Загора и Етнографски музей-Пловдив с изложбата „Когато бикините бяха кюлоты”, „От люлка до булка”. С особен интерес се посрещат авторските изложби на Стоян Стоянов от Добрич – „Забражданията по българските земи” и „Накити от мъниста”, последната беше придружена с ревю на забраждания. Наред с оригинални накити от мъниста и мястото им в традиционния костюм, авторът показва и нови модели, които с успех могат да бъдат носени от съвременната жена без да са анахронизъм. Изложбите на този автор се радват на огромен интерес.

Традиционни станаха изложбите, посветени на билките и тяхното присъствие в живота на българина. Тези изложби се уреждат по Еньовден, като за участие каним институти или фирми, занимаващи се с билковото многообразие. Участие на НП „Централен Балкан” с темата „Лечебните растения в НП „Централен Балкан”, козметични

и фармацевтични фирми, чието производство е на билкова основа: „Българска роза” – Карлово, „Лавена” – Шумен, Соффарма и др.

Изложби, илюстриращи празничната система на българите, съпътстващите живота им обичаи, обреди, вярвания. Тези изложби са връзката между поколенията. Гергьовденската обредност – с гостуващата изложба на РИМ Русе – „Обредни хлябове”, коледна обредност – „Коледна и новогодишна обредност” – гостува Етъра в ХГ-Русе, „Великденски писани яйца от Чепинско” – в Етъра гостува ИМ-Велинград. При тези изложби личи преплитането на езически с християнски вярвания в символиката, показват се стари техники на рисуване на яйца.

Друг тематичен кръг са изложбите, илюстриращи някои поминъци и значението им за стопанството на определени райони. Тази тема представят гостуващите изложби на НЗМ–София. Колегите са ни гостували два пъти: „Пчеларството – поминък на българина” и „Лозарството и винарството по българските земи”, а през м. октомври е поредното тяхно гостуване с темата „Тютюнът”. Някои от изброените изложби бихме могли да покажем и с наши експонати, но не бихме ги илюстрирали пълно, тъй като съответния занаят или поминък може да не е характерен за нашия район.

Изложбите се съпровождат с богат илюстративен материал – текстове, фотоси от работни моменти, дипляни за майстора. Това, което не ни достига и което се опитваме да компенсираме със собствени сили, е аранжирането на изложбите. За съжаление, Етъра не работи с аранжор или художник, който да ни оказва професионално съдействие при подреждането им.

В голямата си част авторските изложби са базари и именно те са мостът между миналото и настоящето, между традицията и съвременността. Източник са и на определени приходи за музея, които покриват разходите по изложбената дейност и пътуващите наши изложби.

Календарът на временните изложби на музея е богат и разнообразен. Изготвя се в края на годината и се предоставя на нашите партньори от туристическите агенции.

Етъра прави и износ на изложбена дейност към други музеи в страната. Те са нашите най-ярки и най-силни рекламоносители. Само

тази година, по случай 40-годишнината на музея, ние гостуваме в Добрич, Варна, Разград, Русе.

В музейното пространство се оформят няколко възгледа относно временните изложби:

Един от тях – временните изложби, по-точно гостуващите, водят до неоправдано нарастване на разходите и трябва да се ограничат.

Друг – временните изложби са мощни рекламоносители и дават възможност за получаване на допълнителни приходи за музея. От 2000 до края на 2004 година в изложбената зала на ЕМО”Етър” са експонирани 31 гостуващи изложби, от които 21 са изложби-базар. Приходите от тях са 9.100 лева, от които за музея са останали 2000 лева. (От продажбите за музея остават 20%, а от тая година – 25%). Но най-важната последица от тях е разпространението на музейните ценности сред различни социални общности и адекватната комуникация с тях, разширяването аудиторията на музея.

В изложбената си работа ние се стремим да има равновесие и баланс между приходи и разходи. За гостуващи изложби сме в договорни отношения със съответния музей, при което си разпределяме разходите по споразумение.

Последните години се характеризират с многообразна и динамична изложбена дейност. Това е естествен резултат от натиска върху традиционните форми на комуникация и свидетелство за жизнеността и адекватността на музейната институция. Музеят разполага с богат фонд, което го прави мобилен, с възможности за организиране на различни тематични изложби в и извън музея. От това, дали ще бъдат впечатлени посетителите на Етъра от цялостната му експозиционна и изложбена дейност зависи дали ще имат мотивация да се върнат тук и друг път.

БЕЛЕЖКИ:

1. Кръстева, С. Студии по музеология, кн. II. С., 2002, с. 74
2. Сачев, Е. Социомузейна култура. Речник. С., 2002, с. 170